

Notat: Diskusjonsgrunnlag for et fremtidig dyrepoliti i Norge

Sammendrag

Erfaringer fra den svenske djurpolisen¹ kan være verdifulle når muligheten for et norsk dyrepoliti vurderes. De ulike enhetene har spesialiserte betjenter med etterutdanning innen dyrevern. Djurpolisen arbeider tipsbasert. Dyr som beslaglegges oppstalles midlertidig i djurpolisens forvaringsstasjon. Det legges også vekt på forebyggende arbeid. Forskrifter regulerer økonomisk ansvar for oppstalling og oppståtte skader.

Kapasiteten til djurpolisen erstatter ikke Länsstyrelsen. Den regionale Länsstyrelsen har ansvar for tilsyn med dyrevelferd og forebyggende arbeid. Publikum oppfordres til å kontakte politiet direkte ved alvorlig eller pågående dyremishandling.

Den svenske modellen er etter NOAHs mening relevant for Norge: En dyrepolitienhet innenfor politiet vil sørge for at dyrevelferdssaker blir håndtert korrekt i rettssystemet. Tilsynsvirksomhet innenfor dyrevelferd vil eksistere i tillegg.

Viktig satsingsområde i Norge er generell kompetanseheving med hensyn til sammenheng mellom vold mot dyr og vold mot mennesker - og viktigheten av å prioritere dyrevelferdssaker. NOAH ser også sadistisk vold mot dyr, vold mot dyr som del av familievold, vanskjøtselsaker og dyreplageri som følge av internasjonal kriminalitet/smugling som viktige områder.

Juridisk tilretteleggelse må til for å styrke operative handlekraft til et fremtidig norsk dyrepoliti. Strafferammene bør heves for alvorlig dyremishandling, samtidig som det må legges føringer for at rammene brukes. Politiets myndighet iht §32 i Dyrevelferdsloven bør styrkes. Dyrevelferdslovens ensidig hjemmel for avlaving iht §32 kan være kontraproduktiv. Regelverket må gi høyere grad av fleksibilitet for rehabilitering og omplassering. Evaluering av hundeloven/hundeforskriften kan være viktig for å styrke tilliten til politiet i dyrevernsaker.

INNHold

Organisering av svensk dyrepoliti

- Struktur
- Forvaring
- Ressurser
- Aksept og arbeidsmiljø
- Overføringsverdi

Viktige satsningsområder

- Sadistisk vold mot dyr satt i sammenheng
- Vold mot dyr relatert til familievold
- Vanskjøtsel
- Dyr i internasjonalt organisert kriminalitet

Juridisk grunnlag

- Dyrevelferdsloven §32 - Politiets handlekraft
- Dyrevelferdsloven §32 - Flexibilitet for omplassering
- Dyrevelferdsloven §37 - Strafferammer
- Hundeloven §19 med forskrift

¹ <http://www.djurskyddet.se/se/vart-arbete/aktuellt/2011/nu-rullar-djurpolisen-pa-stockholms-gator;>
<http://polisen.se/Om-polisen/lan/St/op/Polisen-i-Stockholms-lan/Brottsutredning/Djurskyddspolisen/>

Organisering av svensk dyrepoliti

Struktur

Arbeidet til djuropolisen er tipsbasert og de tar i mot alle typer anmeldelser. Publikum melder pågående dyreplageri til 112. Oppdrag som ikke haster meldes til 114114. Djuropolisen har spesialiserte betjenter s.k. "dyreutredere" (i Stockholm ca 20 stk). Disse møtes jevnlig til tverrfaglige felles temadager for fokus på utvalgte utfordringer. Spesialenheten er fremgangsrik og djuropolisen blir godt mottatt. Underenheten Stockholm Söderort arbeider åpent i flere saker som legges ut i facebook-gruppen: «Polisen Specialutredningar Djur Söderort».

Allikevel er "førstelinjen" når det gjelder dyrevelferdsoppdrag i Sverige fortsatt Djurskyddet ved Länsstyrelsen (www.lansstyrelsen.se). Dette er de regionale tilsynsmyndighetene ved 21 regionkontorer som blant annet har dyrevelferd som ansvarsområde. Dyrevernsaker formidles videre derfra til djuropolisen – som setter i verk avgjørelsene. Länsstyrelsens dyreverntilsyn har også et forebyggende ansvar. Publikum oppfordres til å kontakte djuropolisen direkte ved alvorlig dyremishandling eller ved "pågående dyreplageri".² På mange områder arbeider Länsstyrelsen inspektører sammenlignbart med Mattilsynet på nivå DK og RK. Dette skjer i tett samarbeid med Distriktsveterinärerna (DV). DV er offentlig veterinæravakt på klinikker som er underlagt det statlige Jordbruksverket. Livsmedelsverket (Mattilsynet) er en separat forvaltningsenhet som samarbeider med flere av disse.

Djuropolisenheter har blitt opprettet i Stockholmsregionen på Gotland og i Kalmar. Stockholms Djurskyddspolis definerer seg selv slik: "Djurskyddspolisen arbetar mot djurplågeri och djurskyddsbrott. Målet är bland annat att utveckla det förebyggande arbetet, öka lagföringen och skapa en mer rättssäker hantering av brott mot djur."³ Alle de åtte politimester-distriktene i Stockholm har etterforskningsansvarlige som er spesialisert på dyr.

Djuropolisen er framgangsrike og kan vise til gode resultater.⁴ Det tok to år fra opprettelse til djuropolisen ble effektive og operative. Politibetjentene kurses spesielt i regelverk som omhandler dyr.

Forvaring

Midlertidig forvaring av dyr er ofte umiddelbart utfall etter flere av djuropolisen hasteoppdrag. I påvente av utredning kan beslaglagte dyr tas midlertidig vare på i djuropolisen egne fasiliteter for oppstalling.⁵ I tilfeller der eier ikke kan oppsøkes, tapes eiendomsretten. Etter endt midlertidig oppstalling blir dyr som beslaglegges tatt hånd om av privatpersoner som er spesialiserte på arten, eller omplasseringshjem med avtaler - f.eks tar Svenska tamfågelföreningen i mot fugler.⁶ I Stockholm er det inngått avtaler med tre kattehjem og ett hundehjem.

² <http://www.agria.se/agria/artikel/djuropolisen-ar-djurens-raddare-i-noden>

³ <http://polisen.se/Om-polisen/lan/St/op/Polisen-i-Stockholms-lan/Brottsutredning/Djurskyddspolisen/>

⁴ <http://www.atl.nu/lantbruk/djuropolis-har-gett-resultat>

⁵ http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/_sfs-2007-1150/; Polisen Specialutredningar Djur Söderort; Facebookgruppe; <http://www.svenskpolis.se/Artikelarkiv/Artiklar-2010/maj-2010/Vad-gor-en-djuropolis/>

⁶ <http://www.svenskpolis.se/Artikelarkiv/Artiklar-2010/maj-2010/Vad-gor-en-djuropolis/>

Ressurser

I Sverige har dyreeier i utgangspunktet ansvar for kostnader som oppstår ved oppstalling og lignende. Offentlige midler kan forskuttere kostnaden. I særlige tilfeller kan politiet beslutte at eier unnlates fra plikten til å dekke kostnader. Da vil politimyndighetene betale kostnaden. Eventuell inntekt fra salg vil da tilfalle politiinstansen for å dekke oppstillingskostnader. Dersom overskudd vil dette deretter gå til eier.⁷

Aksept og arbeidsmiljø

Bevisstgjøring og profilering av djurpolisens samfunnsnytte er viktig. Det kan forekomme skepsis til djurpolisen fra enkelte kollegaer innen politiet.⁸ Dette kan også tenkes å være tilfelle i Norge, siden det per idag er lav kunnskap og lavt engasjement for dyrevelferdssaker i deler av politiet. Dette kan komme i tillegg til belastningen ved å jobbe med alvorlige dyrevernsaker. På den annen side er responsen fra publikum overveiende positiv, og politiets omdømme kan styrkes av at man er tydelig på at vold mot dyr tas på alvor. Dette er ikke minst tilfelle i lys av at de dokumenterte sammenhengene mellom vold mot dyr og vold mot mennesker blir mer kjent.

Overføringsverdi

NOAH mener den svenske djurpolis-modellen har overføringsverdi til Norge. Dyrepoliti skal ikke være istedenfor, men i tillegg til et tilsyn med dyrevelferd. Tilsynsmyndigheten er per i dag Mattilsynet. NOAH ønsker også et eget *Dyreverntilsyn* med oppgradering av ressursene til dyrevernoppgaver i tilsynet. Dette er imidlertid en egen diskusjon som er uavhengig av etableringen av et norsk dyrepoliti som en enhet innenfor politiet. Det er etter NOAHs syn viktig og hensiktsmessig at et eventuelt fremtidig dyrepoliti i Norge underlegges politiet, samtidig som kompetansen på dyrevern må være sentral i enheten. I Norge har Økokrim erfaring fra behandling av saker der dyr er involvert, og NOAH er derfor positive til at det nå utvikles større kompetanse på dyrevelferd innenfor Økokrim.⁹ Dette kan være et godt utgangspunkt for utvikling av en dyrepoliti-enhet.

Viktige satsningsområder

Sadistisk vold mot dyr satt i sammenheng

Det er en klar sammenheng mellom vold mot dyr og vold mot mennesker. Studier viser at dyr alt for ofte har vært de første ofre for gjerningsutøvere av multiple voldshandlinger.¹⁰ Oppmerksomhet for vold mot dyr, kan forebygge at personer med tilbøyelighet til voldelige handlinger også får menneskelige ofre.¹¹ Samfunnsnytte kan forventes på flere plan, dersom vold mot dyr får økt oppmerksomhet og følges opp med strengere juridiske rammer enn slik situasjonen er i dag.

⁷ Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/sfs-2007-1150/>

(§20)

⁸ <http://www.svenskpolis.se/Artikelarkiv/Artiklar-2010/maj-2010/Vad-gor-en-djurpolis/>

⁹ http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/mattilsynet_og_politiet_skal_samarbeide_tettere.10939

¹⁰ Degenhardt, B. 2005. Statistical Summary of Offenders Charged with Crimes against Companion Animals July 2001-July 2005. Report from the Chicago Police Department.

¹¹ Randour, M. L. (2004). "Including animal cruelty as a factor in assessing risk and designing interventions." Conference Proceedings, Persistently Safe Schools, The National Conference of the Hamilton Fish Institute on School and Community Violence, Washington, D.C.; Broidy, L. M., Nagin, D. S., Tremblay, R. E., Bates, J. E., Brame, B., Dodge, K., Fergusson, D., Horwood, J., Loeber, R., Laird, R., Lynam, D., Moffitt, T., Petitt, G. S., & Vitario, F. (2003). "Developmental trajectories of childhood disruptive behaviors and adolescent delinquency: A six site cross national replication." *Development and Psychopathology*, 39(2), 222–245.; Randour, M. L., & Davidson, H. (2008). *A Common Bond: Maltreated Children and Animals in the Home: Guidelines for Practice and Policy*. The Humane Society of the United States: Washington, D.C.; Kazdin, A. E. (1995). *Conduct Disorder in Childhood and Adolescence* (2nd ed.). Sage: Thousand Oaks, Calif. and Loeber, R.

"Politianalysen NOU2013:09 Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer" avviser "dyrevern" som et område innenfor politiet. NOAH anser at politiet allerede har ansvar for brudd på dyrevelferdsloven. Tilgjengelig forskning viser, ulikt det som legges som forutsetning i Politianalysen, at fokus på vold mot dyr kan bidra til styrking av sentrale kjerneområder hos politiet.

NOAH har gjennomgått anmeldte dyrevelferdssaker de siste 5 år, og ser at en rekke henlagte saker faller i kategorien sadistisk vold mot dyr. Særlig ser vi at katter og enkelte arter av ville dyr er utsatt for denne type vold, og at mange saker ikke blir oppklart. NRK Brennpunkt-dokumentaren "Bare et dyr" (2013) tar for seg hvordan etterforskning av sammenlignbare saker i Norge og Sverige foregår.¹²

Vold mot dyr relatert til familievold

Forskning viser at offentlige etater forebygge vold i nære relasjoner ved å sørge for tverrfaglig fokus på voldsutøvelse mot dyr.¹³ Hjelpesentre for mishandlede partnere og barn melder også i Norge om at vold mot kjæledyr er et kjent element i saker med vold i nære relasjoner. Det bør forebygges at familiedyr overlates til voldelig part når ofre må leve på skjult adresse.¹⁴

I Sverige kan praktiserende distriktsveterinærer ringe en hjelpetelefon med døgnvakt, når mistanke om slike tilfeller dukker opp i praksis. Politiet vil da rykke ut lokalt - uavhengig av om djurpolis finnes i området. Slik kan akutt fare for at dyr brukes som middel til vold i nære relasjoner avverges umiddelbart, samtidig som dyret ivaretas. Samhandling mellom krisesentre for voldsutsatte familiemedlemmer og mulighet for trygge mottak for deres dyr er en viktig brikke i forebygging av familievold såvel som volden mot dyr i utsatte familier.

Vold mot dyr i familievolds-saker er trolig sterkt underrapportert av forståelige årsaker, og det vanskelig å skille ut om det i det hele tatt forekommer noen slike saker blant de anmeldte sakene som NOAH har fått oversikt over fra politiets registre - dette til tross for tilbakemeldingen fra norske krisesentre.

Vanskjøtsel

Tragisk utfall kunne unngås i mange tilfeller der dyr lider, fordi den som har ansvar ikke vet bedre eller ikke er bevisst på sine lovbrudd. Men vanskjøtelsaker utvikler seg også på grunn av manglende interesse for dyrenes vel (av ulike årsaker, herunder helsemessige årsaker hos dyreeier) i kommersielt dyrehold.

NOAH ser av de anmeldte sakene at en vesentlig del av anmeldelsene som kommer fra Mattilsynet (dette er totalt ca. 30-60 saker i året, de siste årene) omhandler slike saker. Noen tilfeller har utviklet

(1990). "Development and risk factors in juvenile anti-social behavior and delinquency." *Clinical Psychology Review*, 10, 1–42.

¹² <http://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/mdup11001613/08-10-2013>

¹³ Arluke, A., & Lockwood, R. (Eds.). (1997). *Society & Animals, Special Theme Issue: Animal Cruelty*, 5(3). Society & Animals Forum (formerly Psychologists for the Ethical Treatment of Animals): Washington Grove, Md. 301-963-4751.; Ramsey, S., Randour, M.L., & Gupta, M. (2010). "Protecting Domestic Violence Victims by Protecting Their Pets." *Juvenile and Family Justice Today* 19(2), 16-20.; Walton-Moss, B. J., Manganello, J., Frye, V., & Campbell, J. C. (2005). "Risk factors for intimate partner violence and associated injury among urban women." *Journal of Community Health*, 30(5), 377–389.; DeViney, E., Dickert, J., & Lockwood, R. (1983). "The care of pets within child abusing families." *International Journal for the Study of Animal Problems*, 4, 3321–3329.

¹⁴ <http://www.helgeland-arbeiderblad.no/nyheter/article6914293.ece>

seg over lang tid, der anmeldelse fra Mattilsynet har kommet i en sen fase, i enkelte tilfeller samtidig som mediaeksponering og/eller anmeldelse fra andre aktører. Vanskjøtselsaker i kommersielt dyrehold synes også oftere å bli brakt for retten.

Dette betyr imidlertid ikke at sakene følges opp på en tilfredsstillende måte, da selv store lidelser for mange dyr ikke utløser straffer i øvre del av det Dyrevelferdsloven angir som strafferamme - f.eks. en dom fra 2012 hvor det ble gitt 30 dager betinget fengsel, 10 000 i bot og 5 års driftsforbud for å ha sulteforet 60 sauer, hvorav 8 sultet ihjel.¹⁵

Dyr i internasjonalt organisert kriminalitet

Mattilsynet meldte i høst om at det er etablert et svart marked i Norge og Sverige for omsetning av hunder fra Øst-Europa. Smuglerhundenes opphav er gjerne industrielt pregede hundefabrikker, som driver rovdrift på dyrene. Mattilsynet vurderer det dithen at hundene lever meget kummerlig, før de smugles inn til Sverige og Norge under dyrevelferdsmessig sett helt uakseptable forhold.¹⁶

Hundesmugling fra Øst-Europa går inn som et ledd i organisert kriminaliteten av narkotikasmugling etc. Europol prioriterer etterforskning der rødlistede arter er involvert. Trenden at smuglerrutene for dyr gjerne er de samme som for smugling av våpen, narkotika og menneskehandel.¹⁷ Dyr kan også brukes som verktøy for smugling (kroppslom brukes til smuglervarer) og utsettes for store lidelser.

Finans- og miljøkrimseksjonen i Oslo politidistrikt melder om grov dyremishandling fra organiserte kriminelle nettverk som omsetter reptiler for millioner av kroner. Oversikt over utfordringene har nylig blitt gitt i en Masteroppgave fra UiO.¹⁸

Juridisk grunnlag

Dyrevelferdsloven §32 - Politiets handlekraft

NOAH mener det bør vurderes om §32 gir et fremtidig dyrepoliti i Norge en god nok handlefrihet, særlig med tanke på følgende formulering: "Vedtaket fattet av politiet faller bort om det ikke stadfestes av tilsynsmyndigheten innen 7 dager. Ansvar for dyr omfattet av politiets vedtak overføres til tilsynsmyndigheten når vedtaket stadfestes." Det kan diskuteres hvordan man best fysisk kan ivareta dyr som er ofre for mishandlingssaker, men et dyrepolitis handlekraft må uansett ikke svekkes gjennom denne paragrafen. Det er også en bekymring fra NOAH og en rekke organisasjoner som ivaretar hjemløse/forlatte dyr (og dyr for Mattilsynet i dyrevelferdssaker) at Mattilsynet tenderer til å avlive ivaretatte dyr - noe som sterkt virker mot sin hensikt både for dyrenes rettsvern og velferd og for legitimiteten av ivaretagelsen (se neste punkt).

¹⁵ <http://www.ha.no/nyheter/nyheter/tabid/72/Default.aspx?ModuleId=148725&articleView=true&tabId=72>

¹⁶ http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/kjaledyr_og_konkurransedyr/hund/ikke_kjop_innsmyglet_hund.11429

¹⁷ <https://www.europol.europa.eu/content/press/european-organised-crime-groups-active-trafficking-endangered-species-425>

¹⁸ Herptiler i Norge- Ulovlig hold og innførsel av reptiler og amfibier; Fredrik Larsen

Masteroppgave i kriminologi, Institutt for kriminologi og rettsosjologi, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, våren 2013, <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/35849/Avhandlingx-xLarsen.pdf?sequence=1>

Dyrevelferdsloven §32 - Flexibilitet for omplassering

Det er viktig for legitimiteten til et dyrepoliti at praksis i forhold til ivaretagelse av vanskjøttede/mishandlede dyr skiller seg fra den praksis som Mattilsynet nå fører. Handlekraften og fleksibiliteten til et dyrepoliti vil særlig bli hindret av Dyrevelferdsloven §32 tredje ledd. Denne gir Mattilsynet hjemmel til å avlive dyr som er overlatt eller mishandlet - uten eiers samtykke. Omplassering/salg kan derimot ikke gjennomføres uten eiers samtykke. Det oppleves urimelig at vedkommende som har oppført seg uskikket til å ha dyret, skal råde over dets videre skjebne. NOAH mener at ordlyden:

"Dersom tilsynsmyndigheten finner at dyret ikke kan leveres tilbake til eier, skal dyret avlives. Hvis eieren samtykker, kan dyret likevel omplasseres eller selges." bør endres til: *"Dersom tilsynsmyndigheten/politiet finner at dyret ikke kan leveres tilbake til eier, skal dyret omplasseres, selges eller avlives. Dersom mulig og forsvarlig skal tilsynsmyndigheten/politiet søke å omplassere et dyr fremfor å avlive det."*

Endringene vil harmonere med Hundeloven §10 og §18 - på dette ene punkt ser det således ut til at hunder per idag har sterkere vern enn andre dyr, og hvis de er i politiets forvaring med hjemmel i Hundeloven fremfor Dyrevelferdsloven. Et enhetlig regelverk i henhold til Dyrevelferdsloven, med fleksibilitet for rehabilitering og omplassering, ville være en selvstendig fordel - både for nåværende tilsyn og et fremtidig dyrepoliti. Mattilsynet har i møte med NOAH uttrykt at de er positive til en slik endring. Dyr som har lidd overlatt hos eier må kunne omplasseres/selges av politi/tilsyn uten eiers samtykke.

Dyrevelferdsloven §37 - Strafferammer

Dyremishandling bør svi mer enn overtredelser i trafikken. Strafferammer for slike som har bevisst og/eller passivt ansvar for dyrs skader og lidelser bør skjerpes. Som strakstiltak bør det i tillegg stadfestes fra Justisdepartementets side at den øvre strafferamme som i dag er gjeldende skal benyttes. NOAH er ikke kjent med at den har blitt benyttet - selv i tilfeller av grov overtredelse.

Hundeloven §19 med forskrift

NOAH vil avslutningsvis påpeke at tillit til et fremtidig dyrepoliti er svært viktig. En slik tillit risikerer å svekkes dersom lover/forskrifter eksisterer som hjemler for urimelig behandling av dyr fra politiets side. Hundeloven med forskrift er dessverre av en slik art. Per i dag vil Hundelovens §19 med forskrift føre til at hunder av visse raser/som etter politiets skjønn ligner på visse raser risikere avliving rett og slett på grunnlag av sitt eksteriør. Bevisbyrde for hundens rasetilhørighet for å unngå avliving ligger dessuten på eier, hvilket i praksis vil si at blandingshunder og omplasserte hunder uten rasepapirer er rettsløse. Dette er ikke en tillitsskapende praksis, og selv om NOAH er klar over at dette er en separat diskusjon, oppfordrer vi til å vurdere om evaluering og endring av hundeloven/hundeforskriften kan være viktig for å styrke tilliten til politiet i dyrevernsaker.

Kontakt:

NOAH - for dyrs rettigheter. Veterinær Siri Martinsen. siri@dyrsrettigheter.no. 959 444 99.